

כל מה שרציתם לדעת על חוק הלאום

המכון הישראלי לדמוקרטיה / 16 ביולי 2018

מה הוא חוק הלאום?

חוק יסוד ישראל: מדינת הלאום של העם היהודי מעגן את מעמדה של ישראל כמדינת הלאום של העם היהודי. החוק כולל את עקרון השבות, סמלי המדינה, חגי ישראל והשפה העברית.

נשמע מעולה. אז מה הבעיה?

על אף שחוק הלאום הוא בעיקר הצהרתי, אין בנוסח החוק שום אזכור לערך השוויון ואף מילה על חשיבות השמירה על הדמוקרטיה בישראל. למעשה, החוק מתעלם לחלוטין מהכרזת מגילת העצמאות שקבעה מתן שוויון זכויות לכל אזרחי המדינה; אפילו צמד המילים "יהודית ודמוקרטית" לא מוזכרת.

חוק הלאום חייב להיות כזה שנתגאה בו, ולכן הוא חייב לכלול שוויון לכולם. חובה לחשב מסלול מחדש ולנסח חוק יסוד לאום שכולנו נרגיש חלק ממנו. כזה שיכבד את כל תושבי המדינה, כולל המיעוטים.

למה הדרושים חשים שחוק הלאום פוגע בהם? הרי מדינת ישראל תמיד היתה מדינה יהודית.

עד היום המסמך שהגדיר את אופיה של המדינה היה מגילת העצמאות, ובה התחייבות מפורשת להענקת שוויון זכויות למיעוטים החיים במדינת ישראל. כאמור, חוק הלאום מתעלם ממגילת העצמאות, לא מתחייב לערכיה, ומצד שני גם לא מגדיר שום מחויבות לשוויון זכויות לכלל המיעוטים החיים בישראל.

יש מספיק חוקי יסוד על שוויון ודמוקרטיה. הגיע הזמן לדאוג לדמותה היהודית של המדינה!

ישראל היא מהמדינות היחידות בעולם הדמוקרטי שאין להן חוקה ובה מעוגנות זכויות היסוד של המיעוטים. בבדיקה שערכנו נמצא שבכל מדינה, לרבות מדינות לאום מובהקות, קיים עיגון לזכויות המיעוטים לשוויון מלא. עיגון ההיבט היהודי-לאומי, מבלי לשריין לצידו את ערך השוויון שהוגדר במגילת העצמאות, יוביל להפרת האיזון בין יהודית לדמוקרטית, שלפי חלק גדול מהציבור מדובר בתהליך שכבר קורה: ממדד הדמוקרטיה לשנת 2017, נמצא כי 46.5% מהישראלים סבורים שהרכיב היהודי במדינה חזק מדי, בעוד שרק 26.5% סבורים שהרכיב הדמוקרטי חזק מדי.

האם הזכות לשוויון לא מובטחת כבר מחוק יסוד כבוד האדם וחירותו?

התשובה היא לא. זה נכון שההגנה החוקתית היחידה שקיימת למיעוטים בישראל היא לפי חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. אבל החוק אינו כולל מפורשות את הבטחת השוויון. חוק הלאום נועד, לפי הסברי תומכיו, לשנות את הפירוש הזה של בית המשפט, בהקשרים שונים, ולמעשה להתגבר עליו.

מה הבעיה בהפרדת היישובים והשמירה על צביון ייחודי של קהילות?

הגנה חוקית, ועוד ברמה של חוק יסוד, על הדרה גזעית ביישובים היא פגיעה קשה מאד בשוויון ובכבוד האדם. עוד בשנות ה-50 בארה"ב נקבע כי "נפרד לא יכול להיות שווה". האם אנחנו רוצים להיות הדמוקרטיה היחידה בעולם שתתיר בחוק הפרדה גזעית?

במה זה שונה מוועדות הקבלה שהיו בזמנו לקיבוצים והיום ליישובים מסויימים?

בחוק הלאום לא מדובר על ועדות קבלה. בשנת 2011 עבר חוק ועדות הקבלה שמאפשר ליישובים קטנים לקיים ועדות קבלה על בסיס "התאמה למרקם החברתי של היישוב". עם זאת בחוק נכתב בפירוש שאסור להפלות אדם בשל גזע לאום דת וכו'. חוק הלאום קובע נורמה קיצונית בהרבה יותר, המאפשרת באופן מפורש להקים יישוב המבוסס על לאום.

האם השפה העברית והשפה הערבית אמורות להיות שוות?

העובדה שישראל היא מדינת הלאום יכולה לאפשר מעמד רם יותר לשפה העברית. גם בהצעת החוקה של המכון לדמוקרטיה נקבע כי עברית היא "שפת המדינה" וערבית היא "שפה רשמית". מדוע אבל צריך, כפי שהחוק קובע, לפגוע במעמדה הקיים של השפה הערבית כשפה רשמית? מה נשיג בכך, מלבד נסיון לתקוע "אצבע בעין" של המיעוט שחי בישראל?

החוק יוצא חוצץ נגד יהדות התפוצות. אם הם לא חיים כאן למה הם צריכים להתערב לנו?

חוק הלאום קובע שהמדינה צריכה לפעול רק "בתפוצות" לטיפוח הקשר עם יהדות התפוצות. זאת אומרת שבישראל היא לא צריכה לעשות זאת. זה נעשה בשל חשש המפלגות החרדיות שהחוק יפורש ככזה שמטיל חובות על המדינה להכיר בזרמים לא-אורתודוכסיים ביהדות (בחול"ל חלק משמעותי מהיהודים הם רפורמים או קונסרבטיבים). אין שום סיבה שדווקא בחוק יסוד המגדיר את המדינה כמדינת לאום, יהיה סעיף שמשדר ניכור כלפי התפוצות.